

demOS

Jaargang 31
April 2015

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

4

NiDi

inhoud

- 1 Samen een woning delen?
- 4 Nederlandse geboortepatronen in historisch perspectief
- 8 Moeders in Caribisch Nederland



Foto: Jasper Arends/Flickr

Samen een woning delen?

INGEBORG DEERENBERG & RUBEN VAN GAALEN

65-plussers en hun volwassen kinderen

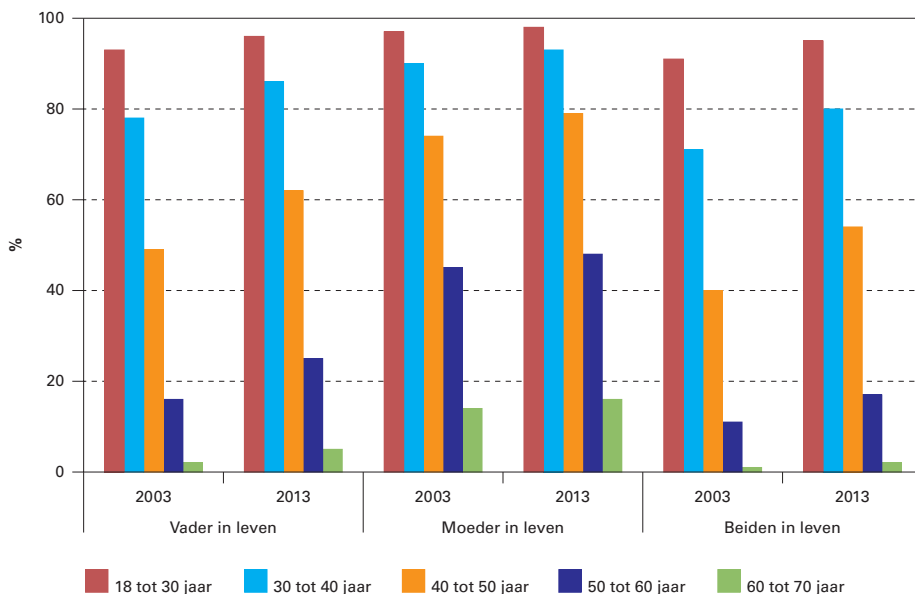
De participatiesamenleving staat volop in de belangstelling en doet een beroep op het zorgen voor elkaar. Samen een woning delen kan worden gezien als de uiterste vorm van zorgen voor elkaar. Maar hoe vaak komt het eigenlijk voor dat volwassen kinderen een woning delen met hun ouders? En stijgt dit aantal woningdelers nu steeds meer kinderen op middelbare leeftijd nog levende ouders hebben?

Begin van de zomer 2014 was er in Nederland veel te doen over de zogenoemde 'Kostendelersnorm'. Deze norm houdt in dat onder meer de AOW voor een alleenstaande oudere kan worden verlaagd als er meer volwassen personen op hetzelfde adres wonen, bijvoorbeeld als een volwassen kind inwoont bij een ouder. Huishoudens met twee of meer personen kunnen namelijk kosten delen en hierdoor zijn de kosten per persoon lager. Het plan om de kostendelersnorm voor de AOW in te voeren is in ieder geval uitgesteld tot 1 juli 2016.

Deze kostendelersnorm was aanleiding voor het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) om te onderzoeken hoeveel 65-plussers hun huishouden delen met volwassen kinderen.

Door de toegenomen levensduur hebben steeds meer mensen op middelbare leeftijd nog twee levende ouders. Zo hadden in 2013 meer dan 1,8 miljoen 40-plussers nog twee levende ouders (figuur 1). Dit is 50 procent meer dan tien jaar eerder. Voor mensen tussen de 50 en 60 jaar steeg het aandeel met beide ouders in leven van 11 naar 17 procent (een stijging van 234 naar 410 duizend). Aangezien de levensverwachting van

Figuur 1. Aandeel volwassen kinderen met ouder(s) naar leeftijd van het kind



Bron: CBS/OG/NKPS.

GEbruikte Gegevens

Om te kunnen vaststellen hoeveel volwassen kinderen nog levende ouders hebben is gebruik gemaakt van de eerste wave van The Netherlands Kinship Panel Study (NKPS 2003), verzameld door het NIDI en verschillende universiteiten, en het Onderzoek Gezinsvorming (OG 2013), verzameld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het NIDI. Verder zijn de gegevens afkomstig uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB) van het CBS. Het SSB is een stelsel van registers en enquêtes die op persoonsniveau aan elkaar zijn gekoppeld. De rugengraat wordt gevormd door de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA), waar alle demografische gegevens aan worden onttrokken. Met behulp van het zogenaamde kind-ouderbestand, samengesteld vanuit de GBA, zijn alle kinderen van 18 jaar en ouder die met minimaal 1 ouder van 65 jaar of ouder op hetzelfde adres woonachtig zijn geselecteerd.

vrouwen enkele jaren hoger is dan van mannen, verbaast het niet dat er meer mensen zijn die nog een levende moeder hebben dan een levende vader. In 2013 had 16 procent (312 duizend) van alle zestigers nog een moeder tegen 14 procent (200 duizend) tien jaar eerder. Slechts 5 procent had in 2013 nog een vader en in 2003 was dat 2 procent.

Aantal woningdelers constant en klein

Het komt niet vaak voor dat ouders met hun volwassen kinderen samenwonen. In Nederland, maar ook in vele andere Europese landen, verlaten de meeste kinderen het ouderlijk huis voor hun 30^{ste}. In 2013 woonden slechts 182 duizend ouders van 65 jaar en ouder samen met één of meerdere volwassen kinderen in één huis. Dit aantal blijft redelijk constant, ondanks het feit dat steeds meer mensen op middelbare leeftijd nog één of beide ouders hebben. Meestal gaat het om een woonsituatie van ouders die een huishouden delen met één volwassen kind.

Afgezet tegen het totale aantal volwassen kinderen met levende ouders, is woningdelen een relatief zeldzaam fenomeen. Zo deelt van alle volwas-

sen kinderen tussen 30 en 40 jaar oud waarvan beide ouders nog leven, 1,3 procent een woning met hen (figuur 2). Binnen alle leeftijdsgroepen van kinderen nam het aandeel woningdelers met ouders boven de 65 in de afgelopen tien jaar af. Een uitzondering zijn de jongvolwassenen (18 tot 30 jaar) die met beide ouders wonen: hier nam het aandeel licht toe, van 0,6 naar 0,8 procent. Een mogelijke verklaring hiervoor is de economische crisis. Door gebrek aan werk kiezen sommige jongvolwassenen ervoor om langer door te studeren en blijven daardoor nog even thuis wonen. Andere jongvolwassenen hebben wellicht werk maar kunnen niet makkelijk aan de middelen komen om een eigen woning te kopen.

Meestal met één volwassen kind en al lange tijd

Er zijn bijna 182 duizend 65-plussers die samenwonen met één of meer kinderen. Hiervan vormen bijna 76 duizend 65-plussers een 65-plus echtpaar. Dat zijn 38 duizend huishoudens. Daarnaast zijn er 106 duizend 65-plus ouders die alleenstaand zijn of een jongere partner hebben. Het gaat in totaal dus om 144 duizend huishoudens. In ongeveer 10 procent van de 144 duizend huishoudens wonen niet één maar twee of meer volwassen kinderen. In de onderstaande detaileringen van het kind wordt alleen de informatie van het oudste kind meegenomen.

De meerderheid van de 144 duizend huishoudens (79 duizend, 55 procent) deelt al minimaal 18 jaar één huis. Zij woonden al aan het begin van de Gemeentelijke Basisadministratie (1 januari 1995) samen. De andere huishoudens ontstonden op een later moment. Vaak – in 28 procent van de gevallen – trokken ze tegelijkertijd samen in één huis. Het is echter ook mogelijk dat het kind bij de ouders intrekt of andersom. Dit gebeurt echter niet vaak. Slechts in 9 procent van de gevallen trokken ouders bij het kind in, meestal op latere leeftijd. Bij 7 procent verhuisde het kind juist naar het ouderlijk huis. Uit eerder onderzoek blijkt dat dit vaak tijdelijk is, bijvoorbeeld na een echtscheiding. Het hoeft niet zo te zijn dat de persoon die intrekt bij de ander ook diegene is die hulp of ondersteuning nodig heeft.

Foto: PlannedCity/Flickr



Zo kan een alleenstaand kind van een klein appartement weer terugkeren naar het grotere ouderlijk huis om hulp te verlenen aan zijn/haar ouders.

Vooral zonen en volwassen kinderen zonder partner of kind

Ongeveer twee derde van de volwassen kinderen die samenwonen met een of beide ouders is een man. Zeker voor de jongste leeftijdsgroep zal gelden dat deze zonen niet hun ouder(s) in huis hebben genomen maar dat zij zelf nog niet uit huis zijn gegaan. Eerder CBS-onderzoek toont aan dat meisjes eerder op zichzelf gaan wonen dan jongens.

De volwassen kinderen die een woning delen met hun ouder(s) kunnen alleenstaand zijn of een partner hebben of zelfs kinderen. In het laatste geval is er sprake van een drie-generatiehuishouden. In 15 procent van de gevallen blijkt het volwassen kind zelf vader of moeder te zijn van een inwonend kind. Driekwart van de volwassen kinderen heeft geen inwonende partner en kind. Uit figuur 3 blijkt dat vooral de jongste groep woningdelende kinderen geen partner of kind heeft. Op oudere leeftijden neemt het percentage personen met een partner en/of kind toe. Bij de kinderen die zelf al zestiger zijn deelt 45 procent van de personen de woning met partner en een of twee ouders. Landelijk gezien blijft dit echter een zeldzaamheid. Het gaat dan om ruim 3 duizend van de 7,6 miljoen huishoudens.

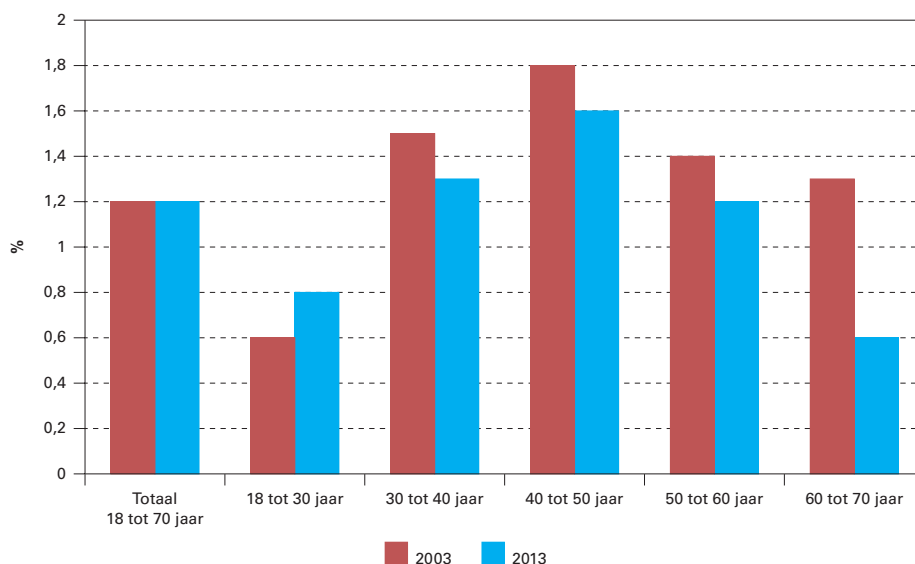
Relatief meer arbeidsongeschikt

Van de volwassen kinderen die met hun ouder(s) een huis delen is ruim de helft werkzaam. Ze hebben in plaats van werk iets vaker dan gemiddeld een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Hier kan gedacht worden aan gehandicapte volwassen kinderen die vanwege hun zorgbehoefte (nog) thuis wonen. Een bijzondere categorie vormen de kinderen met een (Wet) Wajonguitkering. Onder de woningdelende kinderen is het aandeel met een dergelijke uitkering driemaal groter dan in de gehele Nederlandse bevolking. Daarnaast ontvangt 41 procent van de kinderen in de leeftijdsgroep 60 tot 70 jaar zelf ook net als de ouder(s) AOW. Het gaat hier overigens om maar een kleine groep kinderen met hoogbejaarde ouders.

Sterk verband met stedelijkheid van de gemeente

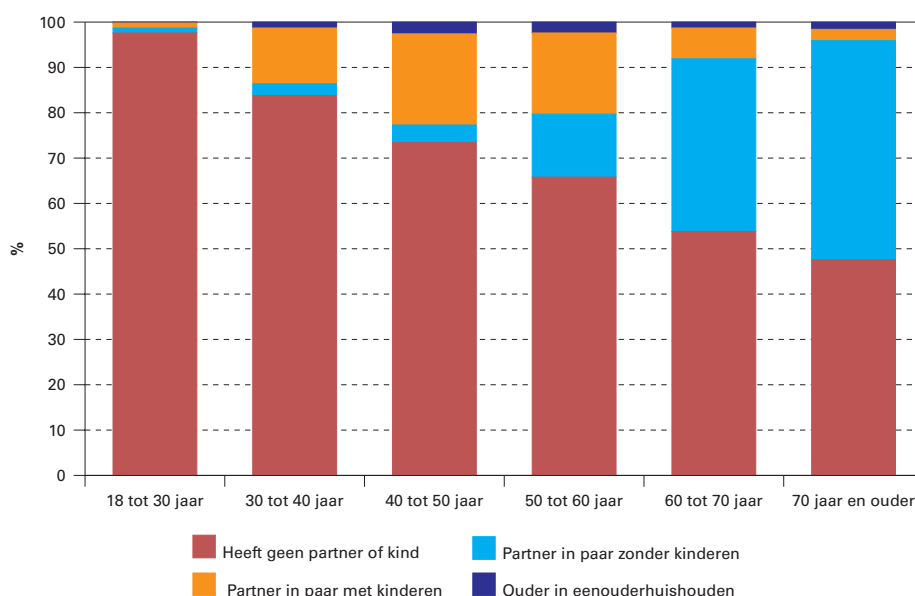
De stedelijkheid van de woonplaats hangt ook samen met de kans dat ouders en hun volwassen kinderen een woning delen. Bij kinderen die naar de stad zijn getrokken om te gaan studeren zal minder snel een ouder inwonen. Omgekeerd kan het juist op een boerenbedrijf handig zijn als het kind thuis blijft wonen om het bedrijf voort te zetten. In sterk stedelijke gemeenten blijken volwassen kinderen inderdaad minder vaak een woning te delen met hun ouders dan in plattelandsgemeenten (figuur 4). Bij jongvolwassen kinderen is het verschil nog niet heel groot, bij de veertigers en vijftigers wel. Bij de dertigers is het woningdelen op het platteland (niet-stedelijke gemeenten) een factor twee hoger vergeleken met zeer sterk stedelijke gemeenten.

Figuur 2. Aandeel volwassen kinderen die woning delen met beide 65-plusouders naar leeftijd kind, 2013



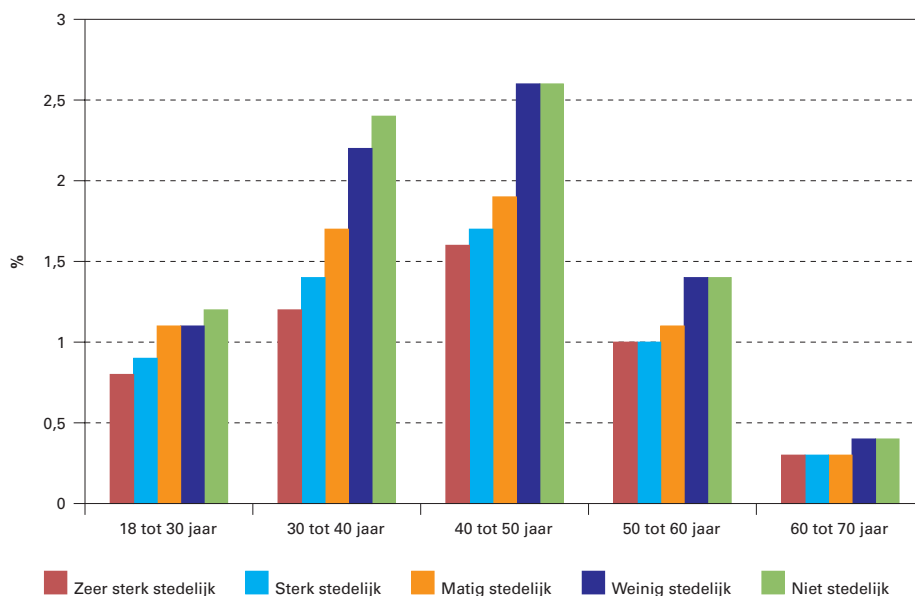
Bron: CBS.

Figuur 3. Verdeling van volwassen kinderen die hun woning delen met hun 65-plusouder(s) naar leeftijd en plaats in huishouden, 2013



Bron: CBS.

Figuur 4. Aandeel volwassen kinderen die een woning delen met hun 65-plusouder(s) naar stedelijkheid van de woongemeente, 2013



Bron: CBS.

Ouderenzorg of zorgenkind?

Ondanks de toename van het aandeel en het aantal levende oudere ouders blijft het aantal huishoudens waarin volwassen kinderen met hun ouders op leeftijd samenwonen nagenoeg gelijk. Ruim 1 procent van de kinderen van 18 jaar en ouder woont samen in huis met één of twee ouders van 65 jaar en ouder en in ruim de helft van alle gevallen gaat het om een langdurige samenwoning. Het gaat vaker om een zoon dan een dochter die de woning deelt met ouders en het aandeel arbeidsongeschikten ligt iets hoger dan gemiddeld. Het woningdelen komt vaker voor op het platteland dan in het stedelijke gebied.

Samen een woning delen kan worden gezien als de uiterste vorm van zorgen voor elkaar. Maar wie heeft zorg nodig? Is het de ouder die profiteert van de zorg door het inwonende kind of is het juist het inwonende kind dat de zorg ontvangt? We kunnen het gebruik van betaalde of formele zorg door de 65-plussers en inwonende

kinderen vergelijken met die van alle inwoners van 18 jaar en ouder. Het lijkt er op dat de inwonende jongere volwassen kinderen iets vaker formele zorg ontvangen dan gemiddeld. De met hun kinderen samenwonende 65-plussers ontvangen juist minder vaak formele zorg dan gemiddeld. Mogelijk komt dit doordat hun inwonende kinderen informele zorg verlenen.

Ingeborg Deerenberg, CBS,

e-mail: im.deerenberg@cbs.nl

Ruben van Gaalen, CBS,

e-mail: r.vangaalen@cbs.nl

LITERATUUR:

- Smits, A. (2010), Invloed ouders op woonsituatie volwassen kinderen, *Demos* 26(3), pp. 14-16.
- Stoeldraijer, L. (2014), Jongeren blijven langer thuiswonen, *Bevolkingstrends* 62(juni).
- Riele, S. te, R. Kloosterman en E-M. Merz (2014), Wie geeft hulp, wie krijgt hulp? *Demos* 30(6), pp. 6-8.

Nederlandse geboortepatronen in historisch perspectief

GIJS BEETS & FRANS VAN POPPEL

Geboorten zijn niet evenredig gespreid over het jaar. In sommige seizoenen worden meer kinderen geboren dan in andere. Dat verschijnsel kwam vroeger meer voor dan nu. Seizoensfluctuaties in geboorten zijn al zichtbaar in de oudste Nederlandse statistieken waarover we beschikken, maar ze zijn in de loop der jaren sterk veranderd. Extreme omstandigheden, denk aan de Hongerwinter, kunnen ernstige verstoringen van het patroon teweeg brengen. Dit artikel laat dat zien aan de hand van statistieken die bijna twee eeuwen bestrijken.

Foto: katka 14/Flickr



De Amsterdamse wiskundige en astronoom Nicolaas Struyck (1687-1769) heeft een wereldwijde reputatie als demograaf. Hij maakte schattingen van de omvang van de wereldbevolking, de gemiddelde duur van het huwelijk, kraamvrouwensterfte en de vruchtbaarheid van huwelijken. Aan de hand van de doopregisters van Broek in Waterland voor de jaren 1654-1738 toonde hij als een van de eersten aan dat het aantal geboorten niet gelijk over de maanden van het jaar was verdeeld (figuur 1). De cijfers – bijvoorbeeld een waarde van 120 – geven aan dat in de betreffende maand een 20 procent hoger aantal geboorten is waargenomen dan het gemiddelde van het betreffende jaar. Twee eeuwen later vulde Van der Woude deze gegevens aan met doopgegevens voor een aantal plaatsen in de Zaanstreek en deze bevestigden in grote lijnen het beeld dat Struyck schetste. De laagste doopfrequentie lag in de 17^{de} en 18^{de} eeuw in de maanden mei tot augustus; daaruit valt af te leiden dat het aantal concepties kennelijk laag was aan het eind van de zomer en in de herfst (augustus–november). De maanden september tot en met december gaven de hoogste aantallen dopen te zien. Van der

Woude legt een verband met de belangrijke rol van de zeevaart in de 17^{de} eeuw in deze regio. Een groot deel van de mannelijke bevolking was in de zomer afwezig en hun aanwezigheid in de winter, wanneer de scheepvaart bijna stil lag, is in de concentratie van de concepties (en huwelijken) in de maanden januari-maart terug te vinden: "... het blijde weerzien na angst en spanning, de hoop op de vruchten van den arbeid, de vele huwelijken en de huiselijke feesten" bracht ook in andere vissersdorpen als Katwijk tot in de 20^{ste} eeuw de "affiniteit en conceptiabiliteit" in december en januari tot een toppunt. De heftigheid van de seizoensschommelingen nam na de 17^{de} eeuw wel af. In de 18^{de} eeuw ontwikkelt zich een patroon met twee dooptoppen: de eerste meestal in februari-maart, de tweede in september-oktober. Ook in andere gemeenten zoals Duiven, Voorburg en Maasland hebben onderzoekers voor de 18^{de} eeuw een vergelijkbaar patroon gevonden met de hoogste aantallen geboorten in de maanden februari en maart en een laag aantal in juni en juli. De gebruikte lokale gegevens, ook voor die van latere periodes, staan echter sterk onder invloed van specifieke omstandigheden eigen aan de betreffende gemeente.

Nationale gegevens vanaf 1815

Nationale gegevens komen voor het eerst in 1812 beschikbaar en vanaf 1815 is een bijna continue reeks waarnemingen voorhanden. In eerste instantie betrof dat het aantal geboorten, dat wil zeggen levend en levenloos aangegeven kinderen tezamen. De staatkundige band tussen Nederland en België had bovendien tot gevolg dat in de jaren 1815-1824 alleen materiaal werd gepubliceerd voor het Koninkrijk als geheel terwijl voor de periode 1825-1839 Limburg nog niet in de statistiek was opgenomen. Vanaf 1840 dekken de gegevens echter de huidige grenzen en zijn uitsluitend de levend aangegeven kinderen in de figuren verwerkt. Om complexe grafieken te vermijden zijn de seizoenspatronen vergeleken voor een aantal afzonderlijke periodes. De keuze van deze periodes is deels gebaseerd op wat er beschikbaar is aan gegevens in de verschillende registraties waarvan gebruik diende te worden gemaakt.

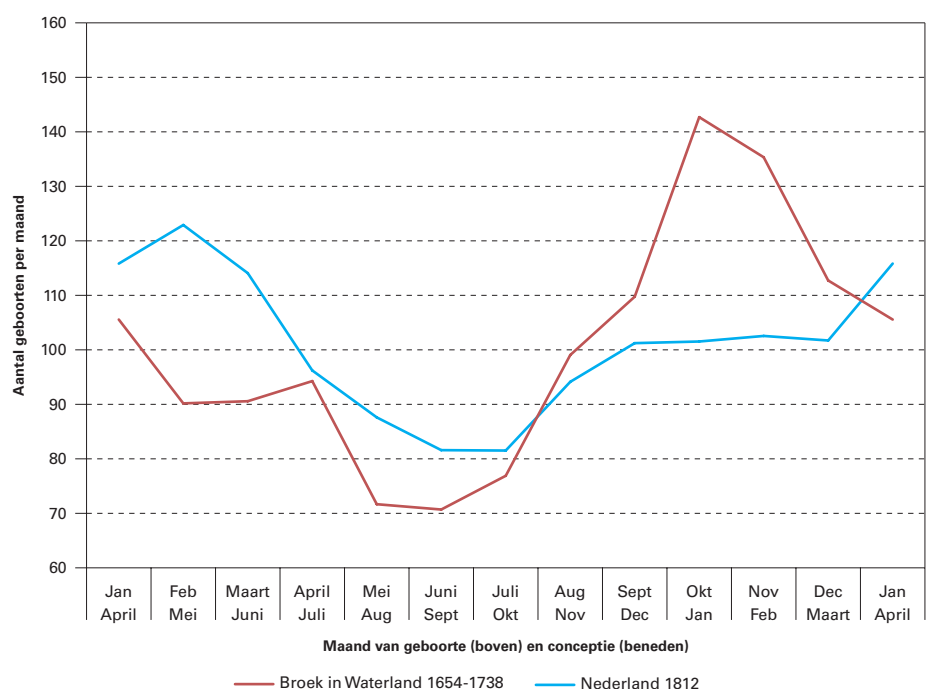
Figuur 1 en 2 maken duidelijk dat het patroon dat Struyck in de 17^{de} eeuw aantrof nogal afweek van dat wat in de 19^{de} eeuw in de Nederlandse nationale cijfers zichtbaar is. Net als toen in andere landen gebruikelijk was, kende ook Nederland relatief veel geboorten tussen januari en april, en relatief weinig tussen mei en september. Dit patroon is de hele 19^{de} eeuw aanwezig en opmerkelijk stabiel. Vertaald naar concepties betekent dit dat de meeste kinderen in mei, juni en juli werden verwekt. Vooral in het begin van de 20^{ste} eeuw bogen Nederlandse medici zich over deze patronen: de geboortetop in het voorjaar bij vooral de eerstgeborenen viel voor een belangrijk deel te verklaren uit het feit dat mei de meest populaire huwelijksmaand was. Dat ook bij niet-eerste kinderen sprake was van een voorjaarsstop verklaarden de medici door te wijzen op de opwekkende invloed die van de lente en voorzomer uitging, vanwege "zachtere tempe-

De figuren zijn gebaseerd op het meest complete overzicht dat voor Nederland beschikbaar is. Gegevens werden bijeengevoegd uit een grote verscheidenheid van bronnen. Voor de jaren 1815-1826 zijn ze afkomstig uit het werk van de Commissie voor de Statistiek en betreffen ze alle geboorten in het Koninkrijk Nederland en België tezamen. Voor de jaren 1825-1839 zijn gegevens over de geboorten voor alle Nederlandse provincies minus Limburg gepubliceerd in het Jaarboekje van Lobatto. Voor de periode 1840-64 zijn gegevens over de aantallen levend aangegeven kinderen ontleend aan de Algemeene Statistiek van Nederland, voor de jaren 1865-1875 aan de Statistische Bescheiden van Het Koninkrijk der Nederlanden en voor 1876 en 1877 aan de overeenkomstige publicaties van het Departement van Binnenlandsche Zaken. De Staatscourant verschaft per maand informatie over de jaren 1880 tot en met 1892. Voor de periode 1893 en later zijn gegevens te vinden in publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en haar voorlopers. We berekenden voor iedere periode een index gebaseerd op het aantal dagen dat een maand in de betreffende periode telde, rekening houdend met schrikkeljaren.

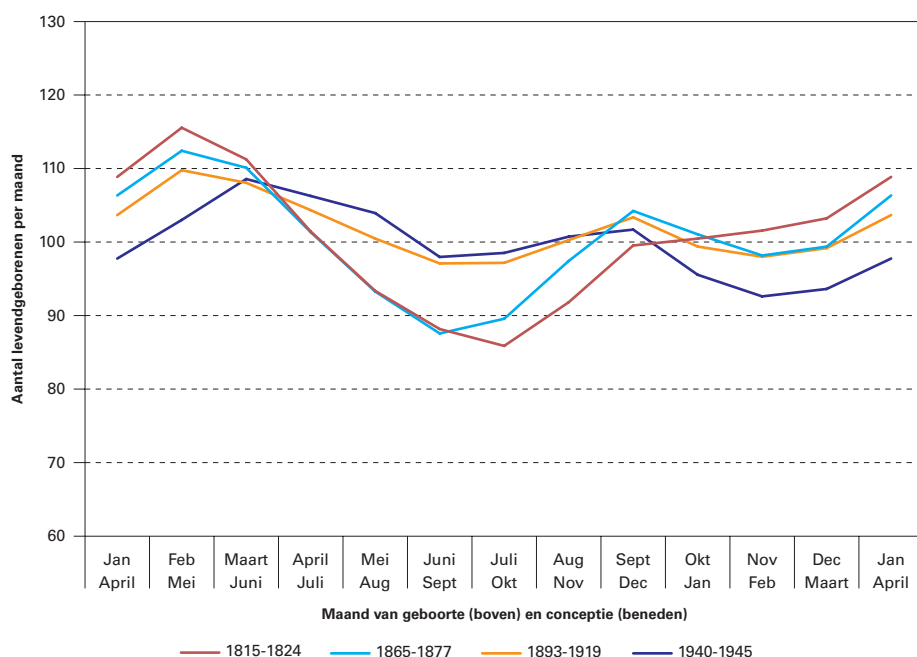
raturen, meer beweging, licht en lucht, herleving der omringende natuur". Ook het hogere inkomen waarop men in de zomermaanden kon rekenen speelde een rol. Over de rol van de maartse vastentijd met het taboe op seksuele relaties bestond echter verschil van mening. Het lage aantal geboorten in december was juist gerelateerd aan het lage aantal concepties in maart, de christelijke vastenperiode. Dat gold ook voor de adventperiode, voorafgaand aan Kerstmis. Lage conceptiecijfers golden voor het eind van de zomer en het begin van de herfst (augustus, september en oktober), mogelijk verband houdend met de zomerwarmte.

In figuur 2 en 3 staan gegevens vermeld voor de periode vanaf het begin van de 19^{de} eeuw tot nu. Gedurende een groot deel van de 19^{de} eeuw verandert er weinig aan het seizoenspatroon. Lang blijven augustus tot en met november de maanden waarin weinig kinderen worden verwekt met bijgevolg lage aantallen geboren kinderen in de maanden mei tot en met augustus. Veel kinderen werden juist verwekt in april, mei en juni zodat

Figuur 1. Aantal geboorten per maand, Nederland 1812, en Broek in Waterland 1654-1738. Indexcijfers: jaargemiddelde = 100



Figuur 2. Aantal levendgeborenen per maand, Nederland, 1815-1824, 1865-1877, 1893-1919, 1940-1945. Indexcijfers: jaargemiddelde = 100



Bron: zie kader.

de geboorteaantallen piekten in januari, februari en maart. Ook veranderde er weinig aan de grootte van de fluctuaties. Tot de eerste decennia van de 20^{ste} eeuw blijven september en oktober gekenmerkt door weinig concepties en juni en juli door weinig geboorten; februari en maart worden in de loop van de tijd ook maanden met relatief weinig concepties en december voegt zich daar later bij. Mei, juni en juli zijn de maanden met de meeste concepties. Een sleutelrol daarbij in Nederland speelt de sterke concentratie van huwelijken in mei. Tot en met de Tweede Wereldoorlog verzwakt het seizoenspatroon van concepties en geboorten. Tijdens de oorlog werd het 'normale' seizoenspatroon ernstig verstoord. Het

aantal concepties daalde bijvoorbeeld sterk tijdens het uitbreken van de oorlog, de Duitse inval en de Hongerwinter, maar steeg juist na de landing in Normandië en de bevrijding. Na de oorlog zet zich de afzwakking van het seizoenspatroon voort: de verschillen tussen hoogte- en dieptepunt worden minder uitgesproken. Het verschil tussen de maand met het hoogste en die met het laagste aantal geborenen daalde van een factor 1,35 naar 1,11 in het begin van de 21^{ste} eeuw.

Vanaf 1970: een bescheiden piek in concepties in het najaar

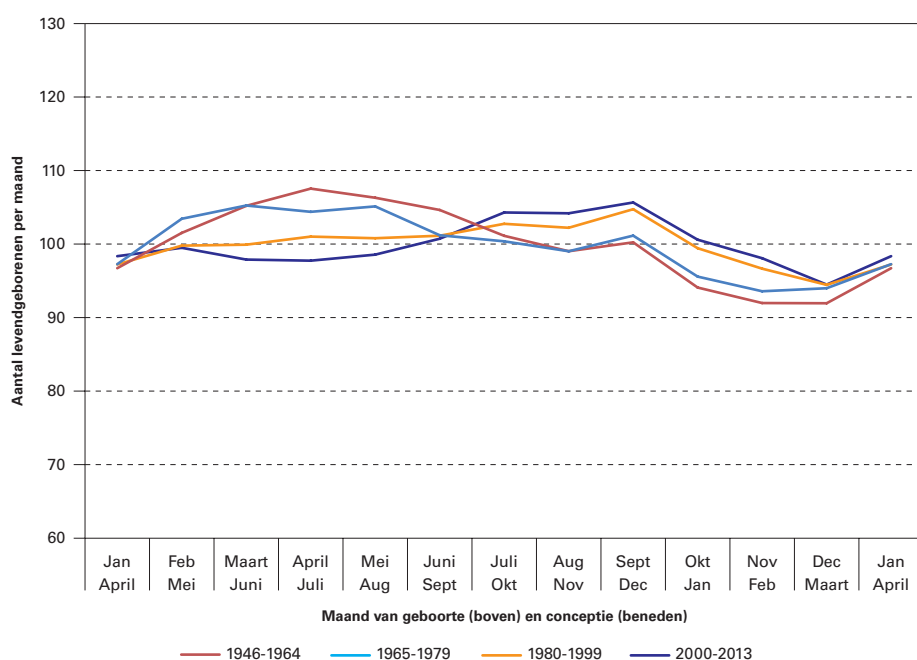
Het seizoenspatroon is in de afgelopen decennia minder prominent geworden en blijft verschuiven (figuur 3). In de jaren zestig en zeventig lag de conceptiepiek vooral in de maanden juni, juli, augustus en september, en het conceptiedal in de winter (januari, februari, maart). Vanaf de jaren tachtig schuift dit patroon nog iets op en worden oktober, november en december de meest gebruikelijke conceptiemaanden, en september de maand waarin de meeste kinderen ter wereld komen.

Wat veroorzaakt deze verschuivingen? Een mogelijke verklaring legt een verband met de huwelijksmaand. Na de oorlog trouwden jongvolwassenen op relatief jonge leeftijd. Niet-gehuwd samenwonen en seks voor het huwelijk waren nog taboe. Gehuwde vrouwen hoorden volgens de toenmalige normen en waarden niet op de arbeidsmarkt: zij zorgden thuis voor gezin en huishouden. Het moment van huwelijk werd dan ook snel gevolgd door de conceptie van het eerste kind. Omdat mei en juni favoriete huwelijksmaanden werden en bleven, waren oplopende conceptiekansen in mei en de daaropvolgende maanden begrijpelijk. Toch is deze verklaring niet helemaal toereikend: vanaf de jaren zeventig werd het minder vanzelfsprekend dat er al een conceptie plaatsvond in de eerste huwelijksmaand. Bovendien werd de mei-piek meer en meer bepaald door de geboorte van niet-eerste geboorten dan door eerste geboorten. Dat laatste heeft uiteraard niet direct een logisch verband met de huwelijksmaand.

Een andere verklaring suggereert dat de voorjaarspiek, die tot begin jaren tachtig bestond, te maken had met de voorafgaande zomervakantie. Juli en augustus zijn bij uitstek de maanden dat mensen vakantie opnemen. Even vrij van werkverplichtingen betekent wellicht dat mensen meer tijd besteden aan intimiteiten. De seizoensfluctuaties in de geboorte zouden dan gerelateerd zijn aan het seizoensritme op de werkvloer.

Maar er is wellicht nog een andere verklaring: paren proberen de komst van kinderen meer weloverwogen te plannen. De komst van welhaast perfecte geboorteregulering middelen maakt dat mogelijk. Maar de zogenoemde 'waiting time to conception' hypothese veronderstelt dat het stoppen met anticonceptie niet betekent dat conceptie direct plaats vindt. Alhoewel het voorjaar misschien wordt geassocieerd met een 'mooie periode om te bevallen' zorgt de 'waiting time' dan toch voor enige vertraging. Sinds de jaren zeventig is

Figuur 3. Aantal levendgeborenen per maand, Nederland, 1946-1964, 1965-1979, 1980-1999, 2000-2013. Indexcijfers: jaargemiddelde = 100



Bron: zie kader.



Foto: Hindrik Sijens/Flickr

het seizoenspatroon al met al iets veranderd: de fluctuaties per maand zijn kleiner geworden, en de geboortepiek is van mei naar september verschoven (figuur 3). Deze trend is tot nu toe slechts gedeeltelijk verklaarbaar, gegeven het feit dat vakanties en de preferentie voor voorjaarsbaby's min of meer onveranderd zijn. De meeste mensen nemen nog steeds in juli en augustus vakantie op.

Tot slot

Een blik op de seizoenspatronen in geboorten leert dat klimatologische en/of natuurlijke omstandigheden van minder belang lijken te zijn dan veel tijdgenoten in het verleden dachten. Die veranderden immers de afgelopen twee eeuwen niet wezenlijk. De verminderende invloed van religieuze voorschriften heeft mogelijk wel een belangrijke betekenis gehad, evenals de afnemende omvang van de landbouwsector met haar specifieke gebondenheid aan seizoenen. Dat milieufactoren een rol zouden spelen is nooit aangetoond. Ook zijn nog steeds verschuivingen zichtbaar in de meest gebruikelijke conceptie- en geboortemaanden.

LITERATUUR:

- Haandrikman, K. (2004), Seizoensfluctuaties in geboorten: veranderende patronen door planning? *Bevolkingstrends*(4), pp. 14-22.
- Struyck, N. (1740), *Inleiding tot de algemeene geographie, benevens eenige sterrekundige en andere verhandelingen*. Amsterdam: I. Tirion.
- Van der Woude, A. M. (1972), *Het Noorderkwartier. Een regionaal historisch onderzoek in de demografische en economische geschiedenis van westelijk Nederland van de late middeleeuwen tot het begin van de negentiende eeuw* (Vol. III). Wageningen: A.A.G. Bijdragen no. 16.

Gijs Beets, NIDI, e-mail: beets@nidi.nl

Frans van Poppel, NIDI, e-mail: poppel@nidi.nl

Moeders in Caribisch Nederland

In Caribisch Nederland worden vrouwen op jongere leeftijd moeder dan vrouwen in Europees Nederland en zijn vaker alleenstaand. Vrouwen van Antilliaanse/Arubaanse herkomst die in Nederland wonen, worden iets later voor het eerst moeder dan vrouwen in Caribisch Nederland. Zonder partner een kind grootbrengen is voor vrouwen in Caribisch Nederland geen bijzonderheid. Dat is ook zo voor ruim vier op de tien vrouwen van Antilliaanse/Arubaanse herkomst die in Nederland wonen.

De Caribische eilanden Bonaire, Saba en Sint-Eustatius vormen vanaf 10 oktober 2010 onder de naam Caribisch Nederland een deelgemeente van Nederland. Dat betekent dat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) sinds die datum ook verantwoordelijk is voor de samenstelling van statistische gegevens over Caribisch Nederland. In dit artikel worden nieuwe cijfers voor Caribisch Nederland gepresenteerd, waaronder gegevens over leeftijd van de moeder bij geboorte, huishoudensamenstelling en het aantal tienergeboorten.

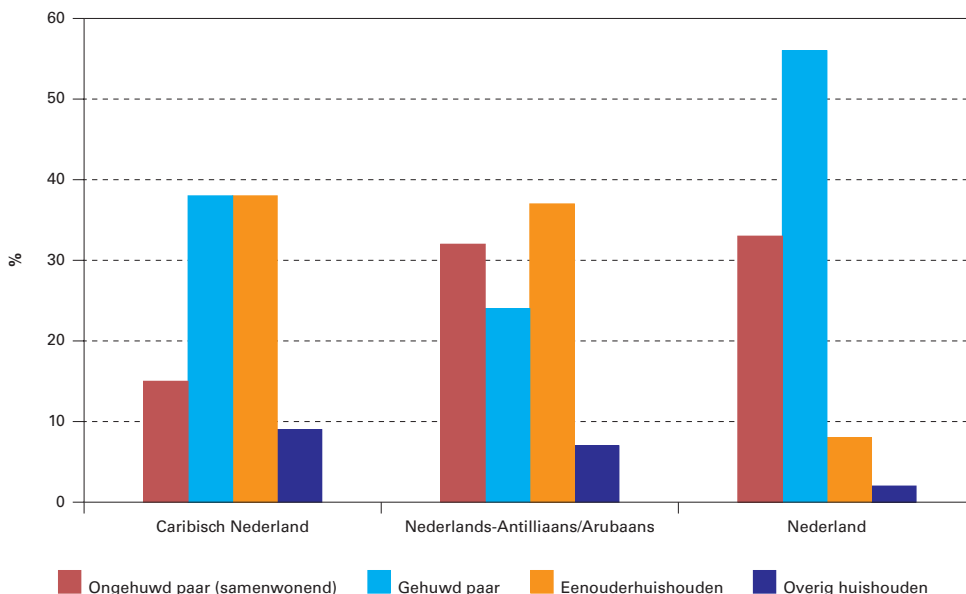
Op 1 januari 2014 woonden op Caribisch Nederland 24,3 duizend inwoners. Met 18,4 duizend inwoners is Bonaire het grootste van de drie eilanden. Daarna volgen Sint-Eustatius (4 duizend) en Saba (1,8 duizend). In 2013 groeide de bevolking in Caribisch Nederland met iets meer dan duizend. Dat kwam vooral door dat de immigratie de emigratie overtrof. Qua leeftijd valt op dat er in Caribisch Nederland, in vergelijking met het Europees Nederland, relatief veel 25-55-jarigen en weinig 60-plussers zijn.

Voor de gegevens over geboorten is op basis van het land waar de moeder staat ingeschre-

ven en de herkomst van de moeder de volgende indeling gemaakt: ingeschreven in Caribisch Nederland, ingeschreven in Nederland en daarbinnen van Nederlands-Antilliaanse/Arubaanse herkomst ingeschreven in Nederland. Met Nederland wordt hier het Europese deel van Nederland bedoeld. Dit ter onderscheiding van Caribisch Nederland.

Vrouwen in Caribisch Nederland worden met gemiddeld 25,2 jaar veel eerder moeder dan vrouwen in Europees Nederland die dan gemiddeld 29,4 jaar zijn. Vrouwen van Antilliaanse/Arubaanse herkomst in Nederland worden iets later (25,9 jaar) voor het eerst moeder dan vrouwen in Caribisch Nederland. Met één op de tien geboorten zijn tienergeboorten in Caribisch Nederland niet ongewoon, en dat wijkt flink af van de rest van Nederland (1,3%). Vrouwen van Antilliaanse/Arubaanse herkomst (6,8%) zitten daar tussenin. Het lijkt erop dat het aantal tienergeboorten onder vrouwen van Antilliaanse/Arubaanse herkomst in Nederland zich geleidelijk aanpast aan dat van alle vrouwen in Nederland. De percentages in Caribisch Nederland verschillen per eiland: op Sint-Eustatius komt dit meer voor dan op de andere twee eilanden.

Levendgeborenen naar herkomst van de moeder en huishoudensamenstelling, 2012



Bron: CBS.

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.



Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding wordt op prijs gesteld. Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en is geaffilieerd met de Rijksuniversiteit Groningen. Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Nico van Nimwegen, hoofdredacteur Ingrid Esveldt, eindredacteur Harry van Dalen, redacteur Peter Ekamper, (web)redacteur
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage (070) 356 52 00
Telefoon	demos@nidi.nl
E-mail	demos.nidi.nl / www.nidi.nl
Internet	gratis
Abonnementen	
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	www.nadorpdruk.nl

Ruim een derde van de kinderen die in 2012 in Caribisch Nederland werden geboren, kwam terecht in een eenouderhuishouden, doorgaans bij een alleenstaande moeder. Nog eens ruim een derde groeide op bij een gehuwd paar. Van de levendgeborenen in Nederland met een moeder van Antilliaanse/Arubaanse herkomst groeit ook ruim een derde in een eenouderhuishouden op. Voor Nederland totaal is dit aandeel echter veel lager (8%). Verder valt op dat ongehuwd ouderschap voor vrouwen van Antilliaanse/Arubaanse herkomst (in Nederland) en voor alle vrouwen in Nederland nagenoeg overeenkomt, met ongeveer 30 procent. In Caribisch Nederland wordt slechts 15 procent van de kinderen geboren bij een ongehuwd stel. Onder vrouwen in Caribisch Nederland komen andere huishoudensvormen vaker voor dan onder vrouwen in Nederland totaal. Dat is ook zo onder vrouwen van Antilliaanse/Arubaanse herkomst. Het gaat dan vaak om een moeder en haar pasgeborene die inwonen bij de ouders (of de moeder) van de moeder.

Suzanne Loozen, CBS, swhc.loozen@cbs.nl
Carel Harmsen, CBS, cn.harmsen@cbs.nl